

İdealist Öğretmen Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

Niyazi Can ^a, Nail Yıldırım ^{b, c}, Gülay Bedir ^d, Erkan Hasan Atalmış ^e

Özet

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin idealistlik düzeylerini belirlemek için idealist öğretmen ölçeğini geliştirmektir. Çalışmanın örneklemi Kahramanmaraş ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullardan basit seçkisiz olarak belirlenmiş 455 öğretmen oluşturmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini ölçmek için çapraz geçerleme prosedürü uygulanmıştır. Diğer bir ifade ile çalışma grubunun ilk kısmına (n = 228) açımlayıcı faktör analizi, diğer kısmına da (n = 227) doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin .93 ve Barnett Test (p < .05)'nin ise anlamlı olduğu ortaya çıkmış, bu durumun mevcut verinin açımlayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Tek faktörlü olarak bulunan ölçeğin açıklanan varyansı %61.82 olarak bulunmuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi bu durumu destekler niteliktedir ($\chi^2/sd = 1.95$; CFI = .91; TLI = .91; RMSEA = .05; SRMR = .06). Cronbach Alfa ile hesaplanan ölçek güvenirliliği ise .88 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar geliştirilen bu ölçeğin hem geçerliğini hem de güvenirliliğini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler

İdealist Öğretmen
Ölçek Geliştirme
Geçerlik
Güvenirlilik

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 03.10.2019
Kabul Tarihi: 20.11.2019
Doi: 10.18026/cbayarsos.628634

Developing an Idealist Teacher Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

The aim of this study is to develop idealist teacher scale in order to determine the idealistic teachers' level of idealism. The sample of the study consists of 455 teachers who were randomly selected from the schools affiliated to National Education Ministry in Kahramanmaraş. Cross-validation procedure was applied to measure the construct validity of the scale. In other words, exploratory factor analysis was applied to the first part of the study group (n = 228) and confirmatory factor analysis was applied to the other part (n = 227). As a result of exploratory factor analysis, it was found that KMO value was .93 and Barnett Test (p < .05) was significant, and this situation was found to be compatible with exploratory factor analysis. The explained variance of the scale, unidimensional, was found to be 61.82%. Confirmatory factor analysis supports this situation ($\chi^2 / sd = 1.95$; CFI = .91; TLI = .91; RMSEA = .05; SRMR = .06). The reliability of the scale calculated by Cronbach Alpha was found to be .88. These findings show both validity and reliability of the developed scale.

Keywords

Idealist Teacher
Scale Development
Validity
Reliability

About Article

Received: 03.10.2019
Accepted: 20.11.2019
Doi: 10.18026/cbayarsos.628634

^a Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi/Kahramanmaraş, ORCID: 0000-0003-4373-0719

^b Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi/Kahramanmaraş, ORCID: 0000-0003-3697-873

^c İletişim Yazarı: nailyildirim@ksu.edu.tr

^d Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi/Kahramanmaraş, ORCID: 0000-0003-3488-6340

^e Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi/Kahramanmaraş, ORCID: 0000-0001-9610-491X

Giriş

İdeal insan hedeflerini bulunan, yüksek hedeflerine odaklanan, özveri, mütevazı, sorumluluklarını bilen, çevresinin ve toplumun beklentilerinin farkında olan insandır. Kavram olarak ideal insan, "Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan kişi" anlamını taşımaktadır (TDK, 2018). Bu bağlamda, ideal insanı yetiştirecek olan öğretmenin kendisi idealist olmak durumundadır. İdealistlik kavramı çok güçlü anlamlar içermektedir. İdealist öğretmenliğe ilişkin hep algı geçmiş zamanla ilgilidir. Ancak idealist öğretmenlik hem geçmişle hem bugünle hem de gelecekle ilgilidir. İdealist öğretmenliğe ilişkin geçmiş zamana bakıldığında, II. Meşrutiyet döneminde kurulan bir Encümen-i Muallim cemiyetinin temel düşünceleri ve misyonu, öğretmenlik mesleğinin ve kimliğinin kazandırılabilmesi ve aynı zamanda idealist öğretmen kurgusunun yayılmasına yardımcı olacak Muallimler Mecmuasını çıkartmaktır (Özden, 2015). Bu durum, geçmişte idealist öğretmenliğe duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Yazıcı'ya (2016) göre toplumlar yükselmesini idealist insanlara borçludur. Türkiye'de ihtiyaç duyulan öğretmenin kendi dışında ulvi hedefler için yaşayan fedakâr, tevazu ve birikimli özelliklere sahip idealist öğretmen olduğunu vurgulayan Yazıcı (2016), eğitim sisteminin başarılı olması için var olan öğretmenle idealist öğretmen arasındaki farkın kapanması gerektiğini ifade etmektedir.

İdealsiz insanı Tozlu (2014); köksüz, kendini düşünen, sorumluluk duyguları az insan olarak tanımlamaktadır. İdeal, mefkure, ülkü sahibi olmayan öğretmenlerin sisteme, insana, insanlığa vereceği zarar hesap edilirse idealist öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü idealist eğitimciler insanı çok değerli görürler ve bu değerini eğitimle daha da yükseleceğine inanırlar (Ergün, 1996).

Edebiyatta da idealist öğretmen olgusunun işlendiği görülmektedir. Ülküsü Anadolu'yu aydınlatmak olan öğretmenlerin Çalığı, Yakılacak Kitap, Acımak, Yeşil Gece, Vurun Kahpeye adlı romanlarda Feride, Vicdan, Zehra, Ali Şahin ve Aliye isimleriyle kendilerini bir davaya adanmış oldukları anlatılır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yazılan tüm romanlarda idealist aydınların işlendiği ve gerekirse bu uğurda kendilerini feda etmek gerekliliği olgusu işlenir. (Balci, 2002:289). Bu açıdan bakıldığında idealistlik kavramının bazı fedakârlıkları da barındırdığı görülmektedir.

İdealist felsefede insanın hareketi ideal doğrultuda algılanır (Bilhan, 1991: 131). İyilik ideal bir yönelim, gerçeklik ruhsal bir yönelimdir (Wiles and Bondi, 1993). Bu araştırmada idealist eğitim felsefesine göre bir öğretmen ölçeği hazırlamak değil; idealist öğretmenlerin tutum ve özelliklerine yönelik bir ölçek hazırlama çabası güdülmektedir. Bu araştırmada idealistlik, mefkûrecilik, ülkücülük olarak belirli tutumları, eylemleri içeren bir kavram olarak ele alınmaktadır. İdealistlik ancak idealist eğitim felsefesinde yer alan bazı düşünceler de aranan idealist öğretmen özelliklerini kapsamaktadır. Burada ideal düşünce gücü, bir arayışın anlamı, insanı toplumları daha ileriye götürme çabası (Duymaz, 2008), yeryüzündeki en değerli varlığını eğitim yoluyla yetiştirme gayreti olarak ele alınmaktadır (Petrov, 1961, 1).

İdealistlik gözlenen bir davranış ve bir olgudur. İdealistlik yaşanan bir kavramdır. Cüceloğlu ve Erdoğan'ın (2015) öğretmen olmak ve öğretmenlik yapmak arasındaki farkı ideal noktada ortaya koyarak öğretmen olmayı hissetmek, yaşamak, adamak ve öğrencisiyle bütünleşmek olarak betimlemektedir. Bu durum öğrencide davranış değişikliğine olma olasılığını da artırmaktadır. Baltaş'ın (2013) dediği gibi sonucu değiştiren davranış liderlik davranışı olarak kabul edilirse, idealist öğretmenlikle öğretmen liderliği kavramları da uyuşmaktadır.

İdealist öğretmenliğin özelliklerini Özcan (2017) şöyle sıralamaktadır: Dünya ile konuşabilmeli, ne öğreteceğini nasıl öğreteceğini bilmeli, sınıfta bütün çocukları farklılıkları ne olursa olsun eğitebilmeli, demokratik olmalı, önyargıları kapıda bırakmalı, evrensel değerlere inanmalı, kültürünü bilmeli, aktarabilmeli ve çevre bilincine sahip olmalı. Bu özellikler incelenecek olursa Özcan'ın (2017) idealist öğretmenin özellikleriyle aslında yaşamı çok yönlü görebilen okuryazar insan özellikleriyle örtüşmektedir. O halde idealist öğretmen aynı zamanda okuryazar insandır.

Ayvazoğlu (2013) kitabında aşk estetiğinden bahsetmektedir. Aşk estetiği işine kendisinden bir ruh katarak yaptığı işi aşkla yapmak anlamını taşımaktadır. İdealist öğretmen de, işine kendinden bir ruh katar ve insanı şekillendirir. Topçu (2016) öğretmeni, "ruh yapısının sanatkarı" olarak tanıtır. Bu da gösteriyor ki bizim sanatçı idealist öğretmen ruhuna ihtiyacımız vardır. O halde idealistlik bir ruhtur.

Söz diliyle eylem dilinin aynı olması gerekir öğretmenin. Çünkü sorumluluğu büyüktür. Mehmet Akif Ersoy (Safahat, 4, s.244) idealist öğretmenin özelliklerini; "Muallimim diyen olmak gerektirir imanlı, edepli sonra liyakatli, sonra vicdanlı, bu dördü olmadan olmaz vazife çünkü büyük" olarak tanımlamaktadır. Benzer bir yaklaşımla yakın bir geçmişte kendisine vefa ödülü verilen Topçu'da (2016) görüyoruz idealist öğretmen özelliklerini; İdealist öğretmen, "Balını bin bir zorlukla yapan ve başkasına sunan arı, tahammül etmeyi bilen, seven, ruh yapısının sanatkarı, ilmin hakikat olduğu için hayranı, dünyanın en büyük mesuliyetine sahip, "Büyük idealci", ruhta doğabilecek her tür sakatlığın mesulü" dür. İdealist öğretmen, insanı merkeze alarak yaşatan, güçlendiren yaşama hazırlayan insandır.

Topçu'ya (2016) göre "Muallimler her devrin ruh ve idealine bürünmüştür". Öğretmenlerin hangi devirde hangi ruh ve ideallere büründüklerine ilişkin düşünceleri aşağıdaki Tablo 1'de verilmektedir:

Tablo 1. Muallimlerin Devre Göre Büründükleri Ruh ve İdealleri

Uygarlıklar	Devirler	Muallimin ruh ve ideali
Batı uygarlığı	İlkçağ	Hakim, hikmet adamı
	Orta çağ	Din adamı
	Rönesans	Doğa laboratuvarının araştırmacısı
	XIX. YY	Teknik, tecrübe ustası
İslam Uygarlığı	Peygamberimiz	Öğreten, inandıran, yürüten, devleti mektep haline getiren
	10-20 YY	Ahlakın ve ilmin hamisi, baştaçı
	Günümüz	????

Kaynak; Topçu, (2016)

Tablo 1'e göre öğretmenler ilk çağda hakim hikmet adamı, orta çağda din adamı, Rönesans döneminde doğa laboratuvarının araştırmacısı, 19. yy sonrasında teknik tecrübe üstadıdır. İslam uygarlığında peygamberimiz döneminde öğretmenler öğreten, inandıran, yürüten devleti mektep haline getiren bir idealistiktir. 10 ve 20. yy arasında İslam uygarlığında öğretmenler ahlakın ve ilmin hamisi baş tacıdır. Günümüz de ise yaşamı çok yönlü görebilecek okuryazar öğretmen ruhu olabilir.

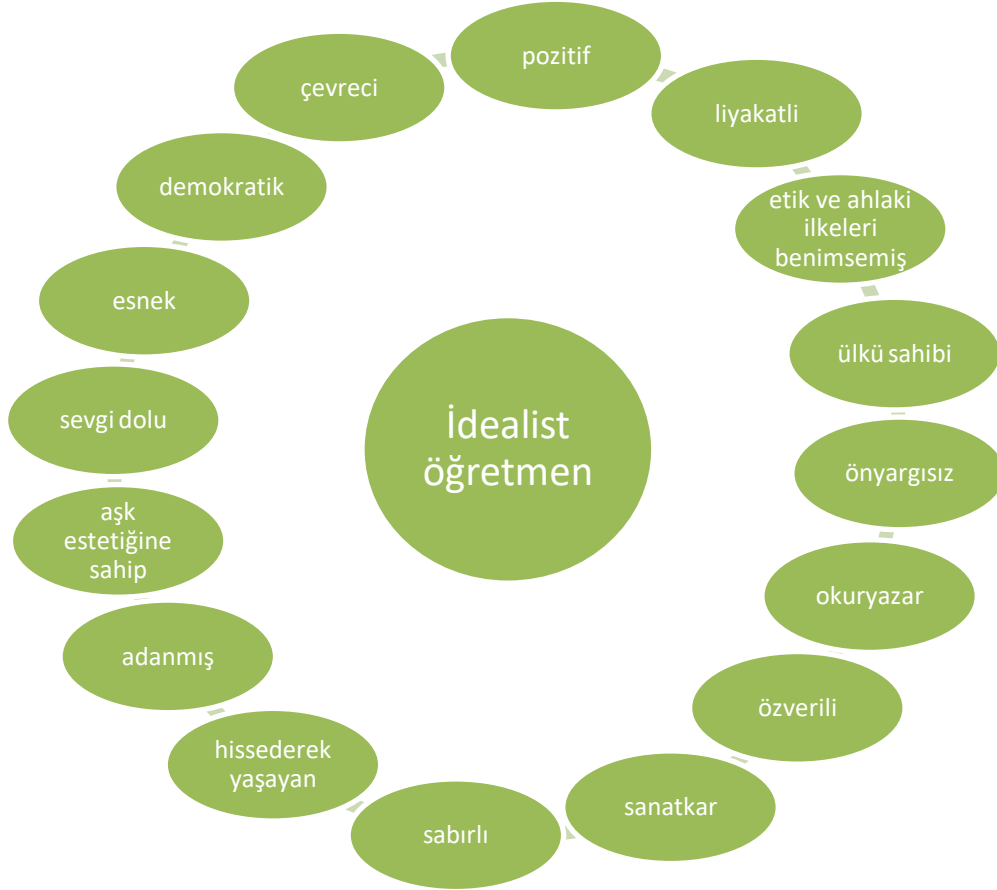
Olumsuz bakışla ilgili Batı'nın (2015), "*Olumsuz iç konuşmalar kendi kendinizi sabotajdır, beynimiz en fazla söylediğimiz şeye inanır, kişinin hayatı düşüncelerinin rengine boyanmıştır*" ifadelerinden anlaşılacağı üzere, olumsuz iç konuşmalar bizi uzaklaştırıyor bazı şeylerden. Olumsuzluğa ilişkin, olumsuzluk ve idealistliğe ilişkin bağlayacağımız noktada yine Topçu'ya (2016) dönüyoruz; "*Şikâyet başladığı yerde muallimlik biter.*" Tam bu noktada idealist öğretmenle öğretmenlerin emeği sömürülüyor algısına itirazda bulunmak gerekmektedir. Beck'in (1972) bilişsel çarpıtma modelinde "*insan eğer sürekli olumsuzluklar çağırır veya sürekli olumsuzlukları düşünürse belli bir zaman sonra genellemelere ulaşılır*" ifadesi yer almaktadır. İdealistlik öğretmenliğe ilişkin Yıldız ve diğerlerinin (2014) yapmış oldukları araştırmasında Neo-liberal politikaların Türkiye'de öğretmenlik mesleğini idealist öğretmenden sınav hazırlayan teknik öğretmene dönüştürdüğü sonucunu da dikkate almak gerekir. Buradan da öğretmenlik mesleğinde idealist ruhu yaşatmak için politika ve yasaların da ona göre düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Öğretmenliğin teknik dönüşümü bu gün için tehlikeli durmaktadır.

İdealist öğretmenliğe ilişkin medyada onlarca örnek bulunmaktadır. Örnek olarak, "*Sıradan bir sınıftan harika yaratan öğretmen*", "*Bir idealist öğretmen bir şehrin kaderini nasıl değiştirdi*", "*Köyde ritim grubu kuran öğretmen*" gibi. Filmlerde idealist öğretmenliği görebiliyoruz; Robin Williams'ın oynadığı "*Ölü Ozanlar Derneği*", "*Öğretmen Kemal*", "*Özgürlük Yazarları Günlüğü*", "*October Sky (Ekim Düşü)*", "*Her Çocuk Özeldir*", "*Gönül Yarası*" filmi vb. Gönül yarası filminde Şener Şen'in idealistliğinin kızına zarar verdiğini anladığı sahnede; "*Niye böyle? Niye? bile bile acıya talip olmak, tekrar dünyaya gelsem yine aynı yollardan yürürdüm*" şeklindeki ifadeleri idealist öğretmenliğin kazanılması gereken bir ruh ve bu ruhun davranışa, tutuma bazen de olumsuz yansıması olduğu görülmektedir.

The Guardian'da (2015) çıkan bir araştırmada dört çeşit öğretmenden söz edilmekte: İdealistler, uygulayıcılar, rasyonalistler ve ölçülüler. İdealistlerin özelliklerini; a) Fark yaratmayı önemseme. Ama sadece kendilerinde değil yaşamın tamamında, b) Sosyal adaleti geliştirme c)Yüksek motivasyonlu olma. 22. yy'da fark yaratacak, özgünlüğü ortaya koyacak, sosyal yaşamı önemseyecek, yüksek motivasyonlu idealist öğretmene daha çok ihtiyaç duyulacaktır.

Yukarıda görüldüğü gibi, idealist öğretmenler dün vardı. Bugün de sayıları az da olsa var. Yarın da olacaktır. Ancak hem dün hem bugün hem de yarın idealist öğretmene her zaman ihtiyaç duyulacaktır. Sistemin en kritik ögesi öğretmeni ihmal edenler eğitimde kaybedecektir. Çünkü eğitim sistemlerinin niteliğini öğretmenlerin niteliği belirlemektedir. Baltaş'ın (2013) aktarmalarında TUSİAD'ın araştırmasında, Türkiye'de çalışan insanların sadece yüzde 9.8'i

hayatında en önemli şeyin iş olduğunu söylemektedirler. Bu oran öğretmenlik mesleği açısından sıkıntılı görülmektedir. Öncelikle öğretmeni idealist bir ruha ve yaptığı işin önemine inandırmak gerekmektedir. Akın ve Yıldırım'ın (2015, 2017) yapmış oldukları iki araştırma sonucunda, öğretmenlerin eğitime inanma düzeyleri oldukça düşük çıkmaktadır. Öğretmen yetiştirmede tüm sürece müdahale etmek istersek, idealist öğretmenliğin yukarıda anlatılan özelliklerinden oluşan kavram bileşenleriyle program oluşturmak gerekmektedir. İdealist öğretmenliğin kavram bileşenleri Şekil 1'de gösterilmektedir:

Şekil 1. İdealist öğretmen kavram bileşenleri (Kaynak ve Yıldırım, 2018)

Şekil 1 incelendiğinde idealist öğretmenliğin kavram bileşenleri şunlardır: Pozitif, liyakatli, etik ve ahlak ilkelerini benimsemiş, ülkü sahibi, ön yargısız, okuryazar, özverili, sanatkâr, sabırlı, hissederek yaşayan, adanmış, aşk estetiğine sahip, sevgi dolu, esnek, demokratik ve çevreci. Öğretmen yetiştirme politikaları, öğretmenin özlük hakları, mesleğin saygınlığı, idealist öğretmenlik perspektifiyle ele alınabilir.

Çalışmanın Önemi

Bu konuda hazırlanacak bir ölçeğin öğretmen farkındalığına, öğretmen yetiştirme anlayışına fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ölçeğin hazırlanmasında ulusal ve uluslar arası literatür incelenmiştir. Literatür incelenirken de fark edilmiştir ki, idealist eğitim felsefesi oldukça geniş ele alınırken, idealist öğretmen ihtiyacına vurgu yapılırken konuyla ilgili çalışmalar oldukça

sınırlı sayıda görülmektedir. Bu sebeple idalist öğretmen ölçeği böyle bir ihtiyaca da cevap verecektir. Daha önce Çiftçi (1991) tarafından "Öğretmenlerin ideal özelliklere ait sıfat listesi ölçeği" de incelenmiş ve ideal öğretmenin; "bilgilendirici, mesleğini seven, dile hakim, işini seven, güvenilir, bilgili, iletişim kurabilen, demokratik, dürüst, tarafsız, bilinçli, kültürlü, çağdaş, çalışkan, aydın, insancıl, saygılı, azimli, takdir edebilen, ufuk açan, sorumlu, araştırmacı, rehber, barışsever, yardım sever, kendisiyle barışık, planlı, yardımcı, mantıklı, anlayışlı, sır tutan, çok yönlü, sabırlı, değer bilir, onurlu, sosyal, kararlı, önyargısız, olgun, bilimsel, dikkatli, kendini sorgulayan, güler yüzlü ve akılcı" özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Çiftçi (1991)'nin tanımladığı özelliklere bu çalışmada, "fedakâr", "aşk estetiğine sahip", "okuryazar", "sanatkar", "adanmış", "pozitif", "çevreci" gibi özellikler eklenmiş, ayrıca belirlenen bu özellikler sıfat olarak değil de kavramın içeriğinin tanımı yapılmış maddeler olarak yazılmıştır.

Yöntem

Bu araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmada öğretmenlerin "idealist öğretmen" vasıflarını tespit edilebilmesi amacıyla "İdealist Öğretmen Ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçek geliştirmeye ilişkin adımlar sırasıyla açıklanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda farklı branşlarda görev yapan seçkisiz olarak belirlenen 455 öğretmen oluşturmaktadır. Tablo 2 öğretmenlerin demografik özelliklere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin demografik özelliklerini göstermektedir.

Demografik Özellikler	f	%	
Cinsiyet	Erkek	228	50.1
	Kadın	227	49.9
Çalışılan Kurum	Anaokulu	13	2.90
	İlkokul	102	22.4
	Ortaokul	147	32.3
	Lise	203	42.4
Eğitim Durumu	Önlisans	3	.70
	Lisans	403	88.6
	Lisansüstü	49	10.7

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin 228'i (% 50.1) erkek, 227'si (%49.9) kadındır. Farklı kurumlarda görev yapan öğretmenlerin 13'ü (% 2.9) anaokullarında, 102'si (% 22.4) ilkokullarda, 147'si (% 42.4) ortaokullarda ve 203'ü (% 42.4) liselerde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin sadece 3'ünün (% .70) önlisans, 403'ünün (%88.6) lisans ve 49'unun (%10.7) lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

İşlem

Bu araştırmada öncelikle ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak için idealist kavramının kuramsal yapısı ve öğretimde bulunması gereken özelliklere ilişkin ulusal ve uluslararası alan yazın incelenerek bu doğrultuda 41 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Bu maddeler 2 eğitim programı uzmanı ve 2 ölçme ve değerlendirme uzmanı tarafından gözden geçirilmiş ve gerekli düzenlemelerden sonra 36 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin nihai formu 36 maddelik 5'li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte "1- kesinlikle katılmıyorum (1.00-1.80), 2 - katılmıyorum (1.81-2.60), 3 - kısmen katılıyorum (2.61-3.40), 4 - katılıyorum (3.41-4.20), 5 - kesinlikle katılıyorum (4.21-5.00)" şeklinde tanımlanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler toplandıktan sonra ilk olarak maddelerin ayırt edicilik indekslerini hesaplamak için madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Büyüköztürk (2018) madde-toplam korelasyonun .30 ve daha yüksek olan maddelerin ayırt edicilik indekslerinin iyi düzeyde olduğunu ifade ederken, .20 - .30 arasında olan maddelerin gerekli görüldüğünde kullanılması ya da düzeltilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Bir sonraki aşamada ölçeğin yapı geçerliliğini ölçmek için çapraz geçerleme yöntemi uygulanarak açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu bağlamda, araştırmaya katılan 455 öğretmen rastgele bir şekilde ikiye bölünmüştür. Çalışma grubunun ilk kısmına (n=228) açımlayıcı faktör analizi, diğer kısmına da (n=227) doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

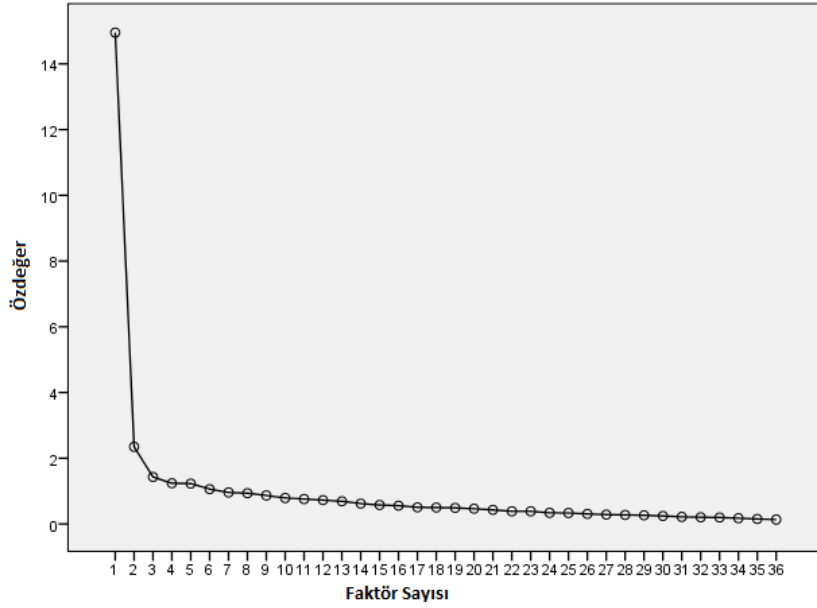
Verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlemek için SPSS 22.0 programı kullanılarak verilere KaiserMeyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi uygulanmıştır. Field (2009) verinin faktörleştirilebilir olması için Barlett Sphericity testinin anlamlı ve KMO değerinin .50'den büyük olmasını ifade ederken, KMO değerleri .50 - .70 arasında "vasat", .70 - .80 arasında "iyi", .80 - .90 arasında "mükemmel" ve .90'un üzerindeki değerler "daha yüksek" olarak sınıflandırmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi için MPlus 7.0 programı kullanılmış ve model uyum indeks değerleri olan CFA, TLI, RMSEA ve SRMR hesaplanmıştır. Kline (2011)'a göre CFI ve TLI değerlerinin .90 ve .90' dan büyük olduğu ve RMSEA ve SRMR değerlerinin .08 ve .08' den küçük olduğu durumda modelin kabul edilebilir düzeydedir.

Son olarak ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak için Croanbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanacaktır. Büyüköztürk (2018)'e göre psikolojik testler için güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının yeterliliği için uygun görülmektedir.

Bulgular

Madde – toplam korelasyon değerlerinin hesaplanması. Herbir madde için elde edilen madde-toplam korelasyon değerlerinin Tablo 3'de gösterildiği gibi .45 (madde 26) ile .74 (madde 28) arasından değiştiği bulunmuştur. Bu durum herbir maddenin madde-toplam korelasyonu değerlerinin .30'dan büyük olduğunu ve ayırt edicilik değerlerinin iyi düzeyde olduğunu desteklemektedir.

Açımlayıcı Faktör Analizi. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin .93 ve Barnett Testinin ($p < .05$) ise anlamlı olduğu ortaya çıkmış, bu durumun mevcut verinin açımlayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunun ölçek 6 faktörlü çıkmış ve bu faktörlerin ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans %61.82 olarak bulunmuştur. Boyutların dağılımına ilişkin öz değer dağılım grafiği Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. "İdealist Öğretmen" ölçeğine ilişkin özdeğer grafiği

Şekil 2 incelendiğinde ölçeğin 1.faktörü ile 2.faktörü arasından keskin bir düşme olduğu görülmektedir. Açıklanan varyanslar dikkate alındığında 1.faktörün açıkladığı varyans oranı %41.52 iken 2.faktörün açıkladığı varyans oranı ise %6.52'dir. Büyüköztürk (2018) bir ölçeğin tek boyutlu olduğunun kanıtı olarak ilk faktöre ait özdeğerin ikinci faktöre ait özdeğerinden 3 katından fazla olması olarak ifade etmektedir. Bu çalışmada bu oran 6 katından fazladır (41.52/6.52). Bu sebeple 36 maddelik idealist öğretmen ölçeği tek boyutlu olarak düşünülmektedir.

Tablo 3. Maddelerin Faktör Yükleri ve Madde-Toplam Korelasyonu Sonuçları

Madde	Faktör Yükleri	Madde -Toplam Korelasyonu	Madde	Faktör Yükleri	Madde -Toplam Korelasyonu
S1	.63	.60	S19	.50	.47
S2	.70	.67	S20	.56	.52
S3	.68	.65	S21	.67	.64
S4	.59	.55	S22	.60	.57
S5	.75	.73	S23	.70	.66
S6	.55	.54	S24	.65	.63
S7	.63	.61	S25	.69	.67
S8	.65	.62	S26	.47	.45
S9	.59	.57	S27	.62	.59
S10	.55	.51	S28	.76	.74
S11	.59	.56	S29	.62	.60
S12	.71	.67	S30	.66	.62
S13	.62	.59	S31	.69	.67
S14	.75	.72	S32	.67	.65
S15	.76	.73	S33	.73	.71
S16	.56	.53	S34	.66	.63
S17	.56	.54	S35	.69	.65
S18	.64	.61	S36	.65	.62

Doğrulayıcı Faktör Analizi. Açımlayıcı faktör analizinde çıkan tek boyutlu ölçeği doğrulamak için örneklemin diğer kısmı (n=237) ile Mplus 7.0 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve elde edilen model Şekil 3'te gösterilmiştir. Model uyum indekslerine bakıldığında CFI/ TLI değerlerinin .90' dan büyük ve RMSEA/SRMR değerlerinin .08 den küçük olduğu modelin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Kline, 2011). Yine χ^2/sd değeri istenen değer olan 4 ün altında olduğu görülmektedir ($\chi^2(455,237) = 885.02$; CFI = .91; TLI = .91; RMSEA = .05; SRMR = .06).

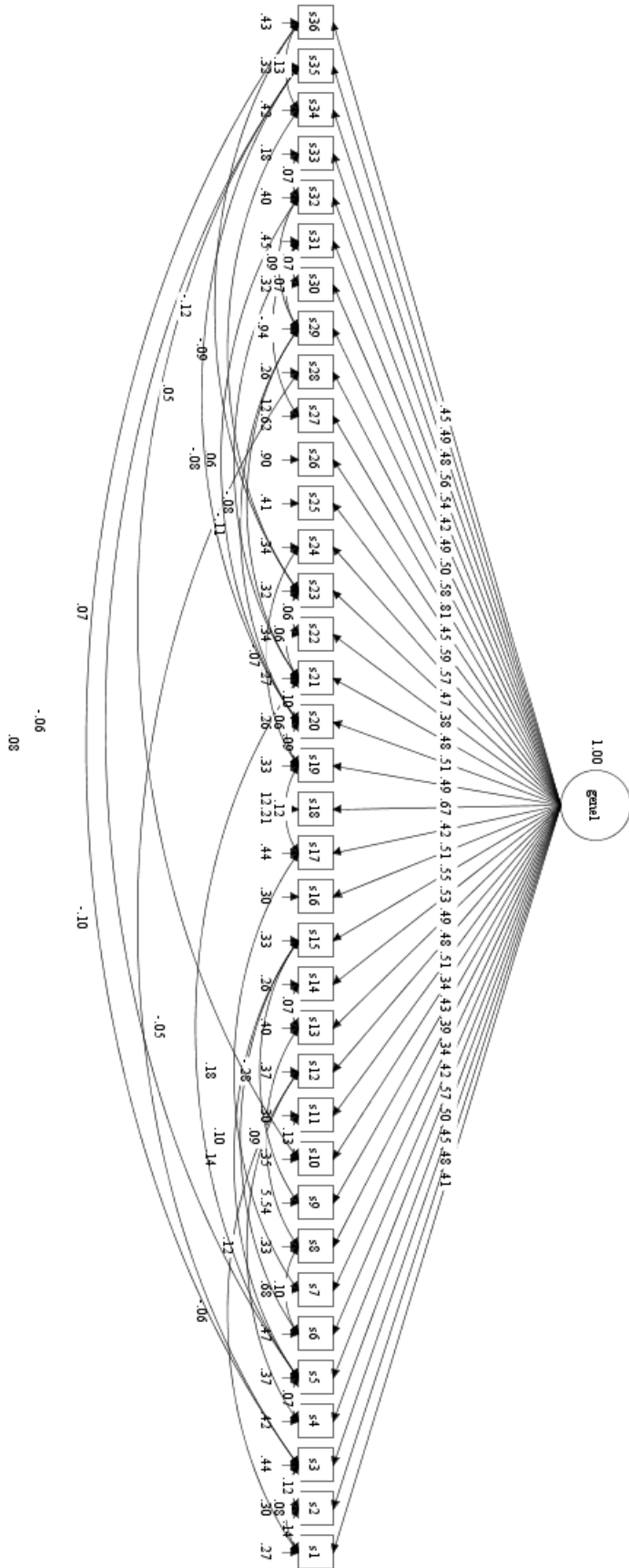
Güvenirlilik Katsayısı hesaplama. Ölçeğin güvenirliğini hesaplamak için Croanbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmış ve .88 olarak bulunmuştur. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunu desteklemektedir.

Tablo 4'de ölçek ve ölçek maddelerinin ortalama ve standart sapması gösterilmektedir.

Tablo 4.Madde Ortalamaları ve Standart Sapması

Madde	\bar{X}	SS	Madde	\bar{X}	SS
S1	4.43	.65	S19	4.32	.73
S2	4.34	.73	S20	4.51	.71
S3	4.12	.80	S21	4.49	.71
S4	4.42	.83	S22	4.27	.71
S5	4.07	.84	S23	4.58	.65
S6	4.06	.81	S24	4.16	.84
S7	3.85	.91	S25	3.97	.86
S8	4.36	.66	S26	3.75	1.06
S9	3.92	2.30	S27	4.59	3.53
S10	4.42	.70	S28	4.31	.78
S11	4.34	.72	S29	4.13	.79
S12	4.44	.76	S30	4.46	.76
S13	4.28	.79	S31	4.25	.74
S14	4.35	.74	S32	4.16	.86
S15	4.24	.78	S33	4.41	.69
S16	4.35	.75	S34	4.15	.81
S17	4.10	.76	S35	4.48	.74
S18	4.62	3.42	S36	4.04	.76
Ölçeğin Bütünü	4.27	.53			

Tablo 4'e incelendiğinde maddelerin ortalamalarının 3.75 (madde 26) ile 4.62 (madde 18) arasında olduğu görülmektedir. Bu durum maddelerin "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" aralığına düştüğü desteklemektedir. Ölçeğin tümü için ise ortalamanın 4.27 olduğu bulunmuş olup "Tamamen katılıyorum" aralığına düşmektedir.

Şekil 3. "İdealist Öğretmen Ölçeği"ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada öğretmenlerin idealistlik düzeylerini ölçmek üzere "İdealist Öğretmen Ölçeği"nin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Öncelikle idealist kavramının kuramsal yapısı ve öğretmende bulunması gereken özellikler ile gerek kuramsal gerekse uygulamalı ulusal ve uluslararası literatür incelendikten sonra madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından maddelerin uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından 2 eğitim programı uzmanı ve 2 ölçme ve değerlendirme uzmanı tarafından gözden geçirilerek 41 maddelik ölçek formu 5'li likert olarak 36 maddeye düşürülmüştür. Bu süreçten sonra ölçeğin nihai formu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ili Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda farklı branşlarda görev yapan seçkisiz olarak seçilmiş 455 öğretmene uygulanmıştır. Veriler toplandıktan sonra ilk olarak maddelerin ayırt edicilik indekslerini hesaplamak için madde-toplam korelasyonları hesaplanmış ve bu değerlerinin .45 ile .74 arasından değiştiği bulunmuştur. Herbir maddenin madde-toplam korelasyonu değerlerinin.30'dan büyük olduğundan ölçekten hiçbir madde dışarıda bırakılmamıştır. Bir sonraki aşamada ölçeğin yapı geçerliliğini ölçmek için çapraz geçirme prosedürü uygulanarak, çalışma grubunun ilk kısmına (n=228) açımlayıcı faktör analizi, diğer kısmına da (n=227) doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değerinin .93 ve Barnett Test (p<.05)'nin ise anlamlı olduğu ortaya çıkmış, bu durumun mevcut verinin açımlayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Açıklanan varyansın %61.82 olarak bulunan bu ölçekte 1.faktörün açıkladığı varyansın 2.faktörün açıkladığı varyansa oranı 6 kattan fazla olduğundan idealist öğretmen ölçeği tek boyutlu olarak kabul edilmiştir. Bu durumu doğrulamak için örneklemin diğer kısmı (n=237) ile Mplus 7.0 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, model uyum indeksleri olan CFI/ TLI değerlerinin .90'dan büyük ve RMSEA/SRMR değerlerinin .08 den küçük olduğu görülerek, ölçeğin yapı geçerliğini sağladığı desteklenmektedir. Son olarak ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak için Croanbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuş ve ölçeğin güvenilir olduğunu sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda bu çalışmada geliştirilen "idealist öğretmenlik ölçeği"nin hem geçerli hem de güvenilir olduğu desteklenmektedir. Bu ölçek ile eğitim sisteminde görev yapan öğretmenlerin idealist öğretmende var olan özelliklerin ne kadarını karşıladığı tespit edilerek, hem literatüre hem de eğitim sistemine katkı sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Akın, U., Yıldırım, N. (2015). Öğretmenlerin eğitime inanma düzeyleri ölçeği (ÖEİDÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *e-International Journal of Educational Research*, 6(1), 70-83.
- Aydın, A. (2015). *Eğitim Sevgidir*. Ankara: Pegem.
- Aydın, A. (2016). *Mutluluk*. Ankara: Pegem.
- Ayvazoğlu, B. (2013). *Aşk Estetiği*. 4. Baskı, İstanbul, Kapı.
- Balcı, Y. (2002), Türk Romanında Aydın Sorunu. *Hece Dergisi*, Türk Romanı Özel Sayısı, 65-67.
- Baltaş, A. (2013). *Türk Kültüründe Yönetmek*. 6. Baskı. İstanbul: Remzi.
- Batı, U. (2016). *Kendine İyi Bak*. İstanbul: Alfa.
- Beck, J.S. (1972). *Bilişsel Davranışçı Terapi*. Çeviren, Muzaffer Şahin (2014). Ankara: Nobel.
- Bilhan, S. (1991). *Eğitim Felsefesi (I. Cilt)*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Büyükköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. ve Erdoğan, İ. (2015). *Öğretmen Olmak*. Ankara: Pegem.

- Çiftçi, N. (1991). Danışmanların ideal özellikleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duymaz, R. (2008). İdealist Öğretmenin Eğitim Anlayışı. 84-89. <https://core.ac.uk/download/pdf/153447392.pdf>. Erişim tarihi: 22.05.2019.
- Ergün, M. (1996). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Ocak.
- Ersoy, M.A. (2011). *Safahat*. MEB dizisi, Ankara: İnkılap <https://www.theguardian.com/teacher-network/2015>.
- Kline, R. BH. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford press.
- Özcan, M. (2017). *İdealist öğretmenin özellikleri*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Konferans notları (2017).
- Özden, B. A. (2015). Erken Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Kimliği. *Kebikeç*. 40 (7-20).
- Petrov, G. (2017). *İdealist Öğretmen*. Çev. Ali Ayser. Kitapyurdu.com.
- Petrov, G., (1961), *Ak Zambaklar Ulkesinde*, Çev. Ali Haydar, İstanbul, MEB Yayınları.
- Sevinç, C. (2012). Aydının halkla imtihanı: Ziya Gökalp'in "halka doğru" düsturu bağlamında Cumhuriyet'in ilk çeyreğinde Türk romanında idealist öğretmen tipleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1 (10), 127-163.
- TDK (2018). <http://tdk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 24.11.2017; 14.00
- Topçu, N. (2016). *Türkiye'nin Maarif Davası*. 18. Baskı. İstanbul: Dergah.
- Tozlu, N. (2014), *Eğitimden felsefeye- 1: Eğitim felsefesi eğitim üzerine düşünceler ve insandan devlete eğitim*. Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Wiles, J.and Bondi, J. (1993) *Curriculum Development*. U.S.A: Macmillan Publishing Company.
- Yazıcı, E., (2016). Olan-olması gereken perspektifinden bir medeniyet inşacısı ve eğitim emekçisi olarak öğretmen. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*. 7 (13), 147-162.
- Yıldırım N., Akın, U. (2017). Öğretmenlerin eğitime inanma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 213-227., Doi: 10.17860/mersinefd.305948.
- Yıldırım, N. (2018). Geleceğin dünyasında idealist öğretmenlik. 22.Yüzyılda Eğitim kitabı içerisinde. Editör: dr. Emel Tüzel. Ankara: Pegem.
- Yıldız, A. (2014). *Öğretmenliğin Dönüşümü* (İdealist Öğretmenden Sınava Hazırlayıcı Teknisyene). İstanbul: Kalkedon.
- Yücel, C., Şengil, A. Ş., Binici, U., Karataş, E., Demirhan, G. (2012). *Sınıf Yönetimini Etkileyen Etkenler*. Sınıf Yönetimi kitabı içerisinde. Editör, Sarpkaya, R. Ankara: Anı.

İdealist Öğretmen Ölçeği

Aşağıdaki cümleleri okuyup, cevaplarınızı en iyi belirten seçeneğin karşısına (X) işareti koyunuz. Lütfen hiçbir cümleyi boş bırakmayınız.

Madde numarası	MADDELER	Kesinlikle katılıyorum(5)	Katılıyorum(4)	Orta düzeyde katılıyorum(3)	Katılmıyorum(2)	Kesinlikle katılmıyorum(1)
1	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken her türlü özveriği göstermekteyim					
2	Öğretmenlik mesleğini hissederek/yaşayarak yerine getiriyorum					
3	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken öğrenciyle bütünleştiğimi hissediyorum					
4	Öğretmenlik mesleğini insanlık davası olarak görüyorum					
5	Öğretmenlik mesleğini adanmış bir ruhta yerine getiriyorum.					
6	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken öğrencide sonucu değiştirdiğimi görüyorum					
7	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken dünyada eğitim adına ne olup bittiğini takip ediyorum					
8	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken neyi nasıl öğreteceğimi biliyorum					
9	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken sınıftaki öğrencim hangi düzeyde olursa olsun eğitebilirim					
10	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken demokratik bir tutum sergilemekteyim					
11	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken her türlü önyargıdan uzak bir tutum içerisindeyim					
12	Eğitimin evrensel bir değer olduğuna inanıyorum					
13	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken kendi kültürümü de içselleştirilmiş bir öğrenmeyle aktarıyorum					
14	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken doğayı, çevreyi istemek, tüketmek yaklaşımıyla değil, vermek katkıda bulunmak mantığında yaklaşıyor ve öğrencilerime öğretiyorum.					
15	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken işime kendimden bir ruh katarak severek ve aşkla yapıyorum					
16	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken sözlerimle eylemlerinde arasında tutarlılık olduğunu düşünüyorum					
17	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken girişimci davranışlar sergiliyorum					

18	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken liyakatli olduğumu düşünüyorum					
19	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken liyakat konusunda eksik yönlerimi tamamlamak için gayret gösteriyorum					
20	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken vicdanımın sesini her zaman dinliyorum					
21	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken öğrencilerime karşı merhametli olduğumu düşünüyorum					
22	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken etkileştığım herkese sabırlı bir tutum içerisindeyim					
23	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken etik ve ahlaki değerlere özen gösteriyorum.					
24	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken balını bin bir zorlukla yapan ve başkasına sunan arı gibi beklentisiz çalışıyorum					
25	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken kendimi ruh yapısının sanatkarı olarak görüyorum					
26	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken yetiştirdiğim öğrencide her türlü eksikliği kendi eksikliğim olarak görüyorum					
27	Bilimin/İlimin hakikat olduğu için her türlü hayranıyım					
28	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken dünyanın en büyük mesuliyetine sahip olduğumun bilincinde hareket ediyorum					
29	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken kendim de büyük ideallere sahibim.					
30	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken tecrübeye büyük önem vererek danışırım					
31	Öğretmenlik mesleğini şikayet eden değil çözüm üreten bir anlayışta yerine getiririm					
32	Öğretmenlik mesleğini kendi kariyerimin önünde tutarım					
33	Öğretmenlik mesleğini inanarak yerine getiriyorum					
34	Öğretmenlik mesleğini sadece kendimde değil yaşamın tamamında fark yarattığımı düşünüyorum					
35	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken sosyal adalete büyük önem veriyorum					
36	Öğretmenlik mesleğini yerine getirirken hem kendimin hem de etkileştığım tüm insanların motivasyonunu yüksek tutabiliyorum.					